

Alm Virela

785

Olle Thulin

/ 1

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Ytturen.

Då korna om våren

skulle på bete, fingo de en peng var.
Man gjorde en deg, och i denna stoppade
man i en peng (vart. en bråöring), och
så fick korna vaxin sådan degklump med
en peng i. Nu klarade korna sig ^{för} mycken
dålighet under sommaren.

(28.5)

Alm Kuda

785

Alle Thulin

22

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

En lång tid fick gumman på Björkenäs inget smör. Hon vanskötte mjölken, lät den stå för länge, så det kunde inget bli. — Det var någon, som förbollat mjölken för henne. En klok quäbe lärde då gumman, hur hon skulle göra för att få smör. Hon skulle tända upp en brasa björkved. Då skulle hon hålla gräde på elden och sen tjärna till brasan brunnit ner. Då skulle det åter bli smör. — På småningsom fick också gumman smör.

Småland N.Vedbo hd.
J. Alm, Vireda.

785

Upptecknat
av Olle Thal
Av Olle Thulin
Juli 1928.

3.3

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Höjden av lathet.

En Bonde som nu äf död var så lat att han ej gjorde mer en hel
sömnar än kröp runt en stor sten. Han kröp allt efter som solen
flyttade sig så att han alltid låg i skuggan. Fram på hösten var
det riktigt upp trampat runt stenen.

Småland N.Vedbo hd.
Vireda
J.Alm.

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

4.4

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kreaturen.

Fru Alm hjälpte ofta gumman på Björkenäs med kreaturen.
Gummen gav själv djuren. Först tog hon en tuss hö och virade
ihop den väl. Sen virade hon vårhalm utanpå höet och ytterst
ett lager råghalm. Det hela såg ut som ett fågelbo. Hon spottade
så på det tre gånger och nämnde namnet på en ko och så fick kon
som det var avsett för det. Gumman mjölkade oftast själv. Flyt-
tade kon sig satte gumman på locket på krukan innan hon flyttade
byttan.

Småland N°.Vedbo hd.

Vireda

J.Alm.

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1938.

55

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Nyåret.

Flickor gingo omkring och sjungde in det nya året.

Det var ganska tidigt på nyårsdagen. Det var alltid fittiga flick-
ker och de blevo inbjudna och undfägnade.

Småland N.Vedbo hd.
Vireda
J.Alm.

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

6.6

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Lekar med nötter.

Under jul~~e~~n hade manen massa lekar med nötter.

Nöta gunne, Gott jag vunne , Udda eller jämt eller jämt så
många?

Be by, Be med, Hur många år? Så många jag får. Och så
svarade han något tal, var det rätt fick han nötterna och annars
fick han lägga till.

Min sel laskar fåt Bogeske~~st~~. Det gör min med. Vilket
träd ber hon under? Pekade han nu på rätt finger fick han nö-
ten, som låg under fingret annars fick han lägga dit en.

Småland N.Vedbo hd.
Vireda
J.Alm.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

785

Uppteckat av
Olle Thulin
Juli 1928.

77

Julnatten.

Julnatten talade kreaturen. En natt sade de till varandra: I år ha vi det bra, bonden har tröskat så illa att hälften av säden är kvar i halmen. Detta hörde tomten på gården och han berättade det för bonden, som lät tröska om sin säd och fick flera tunnor.

Småland N.Vedbo hd.
Vireda
J.Alm.

785

Upptecknat :
Av Olle Thulin -
Juli 1928.

88

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Odens jakt.

På vintern vid jultiden hörde man Odens jakt genom
luften. Det skällde och ven i luften, men man såg aldrig något.

Småland N.Vedbo hd.
Vireda
J. Alm.

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

9.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Drömmunkar.

En vinterkväll samlades tre pigor i ett kök och lagade till drömmunkar. Alla tre skulle hålla i skeden och göra lika mycket vid munkarna. På tre skedar vatten tre skedar salt och treskedar mjöl. Man skulle baka 9 munkar tre var. Hela tiden måste de tiga och ej skratta. Ofta skrattade någon till och då fick de börja på nytt. Då de ätit skulle de lägga sig och drömma var och en om sin tillkommande som visade sig. Munkarna voro så salta att munnen höll på att brinna upp och de finge på inga villkor gå uu upp och dricka.

Småland N.Vedbo hd.
Vireda
J.Alm.

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

19
10

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Årsgång.

Årsgång gick midsonnarnatten. Tre gingo tillsammans till en korsväg, där tre vägar stötte samman. Under vägen dit, skulle de plocka 9 sorters blommor, 3 blommor av varje sort. Vidare skulle de gå tigande och fingo ej skratta. Men säger fru Alm, vi kunde ej låta bli att stöta på varandra. De stannade en liten stund vid korsvägen. Vaf och en såg sin tillkommande om de uppfyllt alla föreskrifter. Men de sågo ej varandras. Ofta voro de nyfikna och frågade: Har du sett något? Då var allt förfelat och de fingo gå hem igen. Blommorna skulle tagas med hem och drömmas på.

Småland N.Vedbo hd.
Vireda
J.Alm.

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

11

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Frieri.

Bänemannen, som var en god vän till pojken föräldrar, skulle gå till flickans hem och höra hur det lät. Bänemannen skulle ha ett par strumpor i ersättning. Därför kallades det också: Tjäna ett par strumpor. Skulle det vara riktigt bra, skulle det vara fötter i båda ändarna på strumporna, så att de kunde knippas av till två par. Bänemannen skulle taga reda på hur stor hemgiften var. Han skulle också vara med första gången de unga träffades. När han fått dem i säng och höllt över dem täcket, var han klar med sitt uppdrag.

Småland N.Vedbo hd.
Vireda
J. Alm.

785

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

12

Adelövs kyrka.

Då man skulle bygga en kyrka uppe i Adelöv, rasade det så fort som man byggde. Man band då två tvillingstutar för en alestock och där de stannade skulle kyrkan byggas. De stannade på en mycket olämplig plats. Ute på en mycket sankt mosse. En spågumna, som levde för länge sedan, spådde, att kyrkan skall störta in en gång då den är alldeles full med folk.

Småland N.Vedbo hd.
Vireda
J. Alm.

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

13.
13

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kyrkbygge.

Uppe i Linderås skulle man bygga en kyrka, men det var mycket svårt. Vad man byggde om dagen revs ned om natten. Då stälde man sig ett par tvillingstutar och spände dem för en vagn. Där de stannade skulle kyrkan stå. De stannade vid en linnebuske och kyrkan fick då namnet Linderås.

Pengar från den regerande kungen murades alltid in i kyrkor, som man byggde.

Småland N.Vedbo hd.
Vireda
J. Alm.

785

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

14.
14

Påskan.

Påskveckan, svartemåndag, vitetisdag, dummelonsdag, skärtors-
dag, långfredag, påskalårdag.

Vitetisdag åt man fastlagsbullar. Långfredag fick
man ej dricka någon mjölk, ty den mjölk som man drack denna dag
skulle under året värka ut som bölder och bulnader.

långfredag skulle alla barn ha stryk för att de skulle va-
ra snälla under året. Husfadern slog själv.

Påskeldar voro mycket vanliga förr. På skärtorsdagen fore
trollkäringarna till Blåkulla. De voro där tre dagar och kommo igen
på lördagen.

p. (M.L.)

Småland N.Vedbo hd.
Vireda
J. Alm.

785

Upptecknat a
Olle Thulin
Juli 1928.

15

15

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Säga upp rätterna.

En gubbe omkring och sade upp rätterna. När det blev för mycket rätter på en gård skickade man efter gubben. Han gick omkring och mumlade och slängde något. Då gingo rätterna direkt i sjön. Gubben fick betalt efter en bestämd taxa.

Småland, N. Vedbo hd.
Vireda
J. Alm.

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

16.
16

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Julnatten.

Hos den gamla gumman på Björkenäs brann alltid ljus
hela julnatten. På kvällen sopade hon askan riktigt slät i den
öppna spiseln. Var det något spår i askan på morgonen av något
djur så skulle ett djur dö under året. En julnatt slocknade lju-
set för gumman, och då förstod hon att hon skulle dö under året.
Men hon levde trots allt ett par tre år.

Småland N.Vedbo hd.
Vireda
J. Alm.

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

17

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Tonten.

Tontarna droge till bönderna. En bonde fick en gång se en tonte komma släpande på några höstrån. Tonten stönade värre. Det där lilla är väl inget att stöna för, skrattade bonden. "Det ska du bli varse," svarade tonten. Nu började tonten dra ifrån gården i stället. Nu fick bonden se att det ej var så litet och obetydligt.

Tontarna voro som små människor och de voro mycket gamla. De bodde på håskullen, hade röd teppmössa, träskor och långt vitt skägg.

Julnatten fedrade tonten hästarna så att de voro i ordning tills julmorgonen, då bönderna skulle till ottan. Julkvällen lagade man till gröt åt tonten och satte upp den på rännan. Man måste vara väl med sin tonte, ty på honom berodde mycket.

Småland N.Vedbo hd.
Vireda
J. Alm .

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

18
18

Fåglarna. Ärlan.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Det finnes två sorters sädesärlar. Tidigt på våren
kommer en sort, som är vit. Sedan kommer en annan sort längre fram
som är gul. När de gula ärlorna komma är det tid att börja så.

Småland N. Vedbo
Vireda
J. Alm.

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

19

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Fåglarna. Flyttfåglarna.

Flyttfåglarna som samlades på hästen och flögo iväg voro under vintern på havsbottnarna. Svalarna voro på bottnen på insjöarna. Man har till och med sett svalar på Örens(en sjö i Vireda)botten. Svalarna fero ej förrän de fått människeande i sig, sen redde de sig hela vintern.

Småland N. Vedbo hd.
Vireda
J. Alm.

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

20.
20

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Fåglarna.

Göken.

Göken lägger sina ägg i andras bon. Han håller på att gala tills ungarna blivit utkläkta. Sen förvandlas han till en sparv-hök. Sparvhöken växer sedan och blir en riktig hök.

Småland N. Vedbo hd.

Vireda

J. Alm.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

785

Upptecknat av

Olle Thulin

Juli 1928.

21

Maran.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Hästarna reds ofta av maran förr i tiden. Maran skar hästarna i munnen och tog blod och kraft från dem. Denna kraft fingo sedan deras egna hästar. För att skydda hästarna mot maran hängde man upp en uggla ovanför stalldörren. Ugglan skyddade sen stallet och maran kunde sen ej komma in. Senliga togo ett stycke flygrön (rön som växt upp i en stubbe) och lade det i munnen på hästarna och då voro de också skyddade.

Småland N. Vedbo hd.

Vireda *SN*

Berättat J. Alm

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

22.

22

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sådden.

Linet såddes i N. Vedbo på Karolina dagen.

Kornet såddes, när eket skylde duvan.

Småland N. Vedbo.
Vireda
J. Alm.

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

23.

23

Bösen.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Hästar slaktades av bösen, huddragaren. Det var en gammal
ful gubbe som hette Livgren. Han var från Säby socken och han
slaktade hästar i hela N. Vedbo. En bonde som själv vågade slak-
ta en häst fick genast tillnamnen böse och det var ej eftersträ-
vansvärt. Bösen var en dålig människa och han fick aldrig gå in
utan fick hålla sig i ladugården.

Småland, N. Vedbo
Vireda
J. Alm.

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

24.
24

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kreaturen.

En gång mjölkade fru Alm en nykalvad ko åt gumman på Björkenäs. Hon bar in mjölken utan att ha lock på byttan. Då gumman fick se detta blev hon rasande, nappade till sig byttan och höll den över elden samtidigt som hon läste trollformler och gjorde kors-tecken.

Småland Norra Vedbo
Vireda
J. Alm.

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

25

25

Kreaturen.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Gumman på Björkenås köpte varje vår en gris. För att grisen skulle trivas bra tog gumman in honom i köket och lät grisen lukta på elden. Sen kunde inga makter förgöra honom. Då grisen sen skulle ut till sin stia gick käringen före med en lie mellan benen. Lien hängde som en svans mellan benen. Pigan kom sedan efter med grisen. Gumman lade lien utanför tröskeln till stian och så lät hon grisen kliva över den.

Småland Norra Veddö.
Vireda
J. Alm.

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

26.
26

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kreaturen.

Då en ko kalvat, pinkade samma gumma från Björkenäs i en
bytta och så tvättades kons juver härmed. Kon skulle då ej
kunna få ont i den.

Småland Nofra Vedbo.
Vireda
J. Alm.

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

27.
27

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kreaturen.

En gammal gumma borta från Björkenäs, som nu är död, hade alltid med sig ett par gamla skinnbyxor och slog kon i röven med då hon hållt kon för tjuren. Sen hängde hon upp byxorna i ladugården och där fingo de hänga till nästa gång. Användes ej byxorna tog ej kon sig.

Småland ,Norra Veddö hd.
Vireda
J. Alm.

785

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

28
28

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

En heen kvinna.

En heen kvinna fick ej gå ut förrän hon tagit prästen i hand. Var det nödvändigt att hon gick ut ensam måste hon hava ett blad ur psalmboken med sig, vidare en fällkniv och en brödkant. Då kunde ej bergatrollen ha någon makt med henne.